

III.

Lásza kebelbeli sajtóosztály oly kéréssel, hogy Bereg vármegye törvényhatósági bizottsága által felterjesztett szóbanlevő községeknek *bentjelzett hazafias törekvését* a sajtóban megfelelő módon ismertetni, illetőleg eziránt a szükséges intézkedéseket megtenni szíveskedjék.²

Budapest, 1915. június hó 21-én

Tisza s. k.

Petneházy László s. k.

L D[rasche] L[ázár] s. k. VI/22.

B

1915 júl. 2

Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz az alsóvereckeai járásban kibontakozó magyarosodási mozgalom kormányzati kezelése tárgyában

ME 1915–XII–450

(Gépelv eredeti irat)

5903/1915. szám.
eln.

Bizalmas!

Kizárólag saját kezéhez!

Nagyméltóságú Gróf, Miniszterelnök Úr!

Hivatkozással Nagyméltóságodnak folyó évi június hó 22-én 2907. szám alatt kelt nagybecsű átiratára, van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettel értesíteni, hogy az alsóvereckeai járás összes községeinek és görög katolikus papságának határozatát igen örvendetesnek tartom, és ezek a határozatok is megerősítenek abbéli meggyőződésemben, hogy a hazai ruténségnek és szoták tótságnak¹ túlnyomó része nemzetiségi öntudattal alig bír, és középosztálya sem lévén, a magyarságba fokozatosan be fog olvadni. A népnek még ekkora jóindulata mellett sem szabad azonban nézetem szerint a célon túllőni, mert túlbuzgalommal esetleg reakciót idézhetnének fel. Ellenkezőleg olyan intézkedéseket kellene tennünk, melyekkel a népnek jóakarata megvalósítását megkönnyítjük. A fokozatos, mondhatni szerves magyarosodási folyamatot pedig tapasztalat szerint leginkább az óvodák könnyítik meg, melyek a magyar tannyelvű népiskolának legbiztosabb alépitményét képezik. Úgy vélem tehát,

² A lapszélén a bekezdésnél piros ceruzával: „megtörtént! D[rasche] L[ázár]”. Ez valószínűleg a „Ruténjeink — magyarok” című beszámoló közzétételére vonatkozik. Az írás kézírata ugyancsak az ME 1915–XII. res.–450 sz. alatt található. Ebben a vereckeai járás községeinek határozatait méltató írásban különösen azt emelik ki, hogy maguk a rutének [valójában a községi előjáróságok — a szerk.] kérték, hogy „templomaikban magyarul imádkozhassanak, hogy gyermekeiket csak magyarul tanítsák az iskolákban, hogy a naptáregyesítés keresztülvitessék és hogy őket több sem ruténeknek, sem pedig kisoroszoknak ne nevezzék, hanem annak, aminek magukat érzik: görög-katolikus vallású magyaroknak”. Végül az írás felsorolja a közös határozathoz csatlakozó községeket: Alsóhatárszeg, Felsőhatárszeg, Volóc, Nagycserjés, Pereháza, Beregbárdos, Hidegrét, Beregszklás, Izbonya, Szarvasháza, Vezérszállás, Felsőgereben, Rekesz, Zugó, Kanora, Kisszolyva, Jávör, Felsőverecke, Ábránka, Timsor, Rákócziszállás, Verebes, Újrosztoka, Medvefalva, Csendes, Katlanfalu, Sebesfalva, Bagolyháza, Miskafalva, Borzfalva, Latorcfő. — A rutén népnév elhagyására reagál Megfigyelések c. cikkében a Görög Katolikus Szemle 1915. jún. 6-i száma, miután közli a rutén nemzetiségű katonák hősiességét bizonyító hadparancs szövegét: „Ez a nép szereti hazáját. Nem kell ezt a népet magyarnak nevezni, maradjon ő csak megkülönböztetésül az orosztól rutén, legfeljebb ... magyar rutén!”

¹ A kelet-szlovák és a rutén nyelv közötti átmeneti nyelvjárást beszélő népcsoport megjelölése.

hogy az alsóvercekei népnek jóakarátát az állam részéről kulturális téren azzal kellene mintegy meghálálni, hogy a népesebb községekben (Beregbárdos, Felsőgereben, Kanora, Kisszolyva, Rákóciszállás, Szarvasháza) anyagi megterheletésük nélkül állami költségen magyar foglalkoztatási nyelvű óvodákat állítunk.

A járás népoktatási helyzetét a jelen célra külön egybeállított, csatolt kimutatás² tartalmazza.

Ez érdemben és az alsóvercekei járási határozatokban érintett egyházi ügyekben az idezart félhivatalos levelet² intézném Papp Antal munkácsi püspökhöz, mely iratot az ügy különös fontosságára (a nemzetiségi politikával és a magyar liturgia ügyével való kapcsolat) való tekintettel tervezetben van szerencsém Excellentiádnak megküldeni és kérni, hogy az iránt elfoglalt álláspontjáról engem tájékoztatni méltóztassék.

Budapest, 1915. évi július hó 2-án.

Jankovics s. k.

C

[1915 aug. elején]

*A borzsovai gör. kat. egyházkerület beadványa gr. Tisza István miniszterelnökhöz
„a rutén kérdés rendezése” tárgyában*

ME 1916–XII–352

(Gépelt eredeti irat)

Nagyméltóságú m. kir. Miniszter-Elnök úr!
Kegyelmes Urunk!

Nagy idők nagy *tanulságokat*¹ váltanak ki az emberekből és nagy elhatározásokat szülnek benők, melyeket saját javukra és a köz céljaira felhasználni s értékesíteni mindnyájunk kötelessége.

Ám e kötelességek sorában is első a hazafias szempontok előtérbe helyezése, amelyek az emberiség legdrágább kincsét képezik; miért is azoknak tisztán megőrzése és ápolása legelsőrendű feladatunk.

E kötelességnek és feladatnak óhajtunk mi, a *hazafias rutén népnek vezetői* megfelelni, midőn a háború folyamán megtámadott honfíui becsületünk megvédése és ősi *reputációnk* fenntartása tekintetéből az alábbi emlékirattal járulunk Excellentiád magas színe elé.

Excellentiád volt ugyanis az, aki az ellenünk támasztott gyanúsítások és meghurcoltatások idején védelmünkre kelt s mint mély belátású államférfiú fényes elégtételt szolgáltatott a megpróbáltatások nehéz napjaiban kipróbált hűségünknek!

Hogy erre a jövőben is méltók lehessünk, alázatos tisztelettel kérjük a *feliratunkban* rekompensált kívánságokat magáévá tenni, hogy ily módon elszakíthatlan kötelekekkel csatoltassunk szeretett magyar hazánk határaihoz s annak keblén továbbra is békén boldogulhassunk:

Az óriási világháború nagyjelentőségű tanulságai közt kétségkívül a legelsőek közé sorolható az úgynevezett „*rutén kérdés*” felszínre vetődése, mely a keleti kárpátok alján élő rutén nép irányában egy végzetes balhiedelem kialakulására vezetett a hazai közvéleményben, hogy e nyelvileg az oroszokkal, fajjilag az áruló galíciai ruténnel rokon nemzetiség érzelemben is szimpátiával viseltetnek ez utóbbiak iránt. ...

² A jelzett mellékletek az irat mellett nem találhatók.

¹ Kiemelések a beadvány eredetijében. A beadvány 13 gépelt oldal terjedelmű. E helyütt csak a szöveg politikai jelentőségű részeit közöljük.